

Wie nu met mij genoten heeft van de waarnemingen aan de opgekooide kruisbek, heeft van een verboden vrucht geproefd. Want de kruisbek mag door een gewoon mens niet meer in de kooi gehouden worden. Dat is, evenals de gehele beperking van de massavangst van vinkvogeltjes, een goede maatregel. De misbruiken, waartoe deze laatste aanleiding gaf, dienen natuurlijk vermeden te worden. Toch hoop ik, dat de kooivogelvangst niet geheel onmogelijk gemaakt zal worden. De enkele mensen, die nu nog wildzang houden, zijn meestal liefhebbers van een heel goed soort. De grote kennis, die vele onder hen van het leven der zangvogels

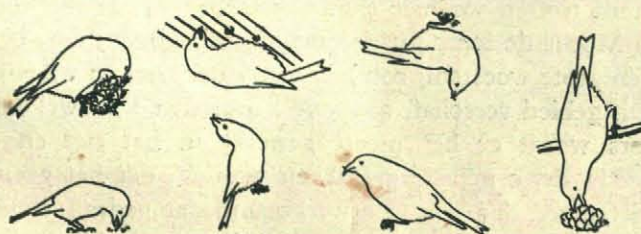
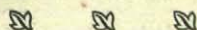

Fig. 7. Boven: v.l.n.r.: *het uitplukken van een kegel, kooi gymnastiek, het oprapen van een kegel*. Onder: *het oppikken van zaadjes, klaar voor een sprong naar de tralies, argwanend*.

hebben, getuigt van de toewijding, waarmee zij hun voorwerp gadeslaan. Het genot, dat zij bij het zien en horen van hun vogels smaken, mag evenzeer gerespecteerd worden als de genoegens, die de doorsnee-natuurlijke buiten zoekt. Ik vind ten minste wel, dat de vogelvangers en -houders van natuurbeschermerszijde te vaak in een kwaad daglicht geplaatst zijn; daarom waag ik het, hier in het hol van de leeuw dit goede woordje voor hen te doen.

L. TINBERGEN.

DE BRABANTSE BIESBOSCH.

II.

Concentreren we ons nu op de polders, die we kunnen onderscheiden in bouw-polders en gras-polders, dan zien we, dat deze een groot gedeelte van de Biesbosch innemen.

Het hele noordelijke gedeelte is dan ook een landbouwgebied met kapitale boerderijen. En in het Zuiden vinden we naast weiden eveneens grote stukken bouwland. Zij vormen een gebied, dat we niet meer zouden willen missen naast de verschillende andere bovengenoemde stadia. De laatste phase vormend, hoort ze bij het geheel.

En de boeren hebben geen spijt, dat ze in deze streek gepacht hebben: een goede opbrengst, een betrekkelijk lage pacht en goedkope transportkosten, doordat alle boerderijen aan een kreek of breder water liggen. Deze hofsteden, omgeven door hoge bomen en grote hooibergen, liggend op een verhoging aan het water, vormen weer schilderachtige plekken.

In deze polders treffen we de weidevogels aan (kievit, grutto, kemphaan, tureluur,

leeuwerik, graspieper, kwartelkoning) en enkele soorten van het bouwland, b.v. patrijs.

Maar in de meeste polders komen ook weer de griendvogels voor en wel vooral, waar stroken griendland gespaard zijn. De kleinere rietvogels vinden we weer terug, waar de in de polder ingedijkte killen een rietzoom hebben. Ook de fuut en de zwarte stern treffen we hier aan.

Mocht de lezer nu geconcludeerd hebben, dat, behalve de polders, de Biesbosch één grote woestijn zou zijn van water, riet en wilgen, dan heeft hij een fout begaan. Dit gebied verschaft aan vele handen werk, zowel des zomers als des winters. 's Winters wordt er het meest gewerkt in het riet en de grienden. Hieruit moet dus reeds de conclusie getrokken worden, dat het geen woestijn is. Er worden in de rietgorzen dan ook vele werkzaamheden gedaan: stekken, greppels uitdiepen, snijden, bossen en schoonmaken en bij de griendcultuur vinden wij eveneens vele bewer-

kingen. Bij het ontstaan wordt allereerst geploegd, d.w.z. de akkers worden omgegooid, er worden greppels gegraven, stekken neergezet, kaden met plasberm en duikers gelegd. De griend moet verder onderhouden worden: rooien, wieden, om de vier jaar kappen, dunnen, etc. etc.

Ge zult het reeds bemerkt hebben, de Biesbosch is een land van combinaties en tegenstellingen, eb — vloed; water — land; brede stromen —

Foto Gastkemper.

Fig. 3. Zomer in de Biesbosch.

smalle kreekjes; natuurreservaat — cultuurgebied; toevluchtsoord voor het waterwild — recreatieoord voor den mens. Ja, dit gaat samen, tenminste zolang men er niet in te grote menigten komt en men zich niet geroepen voelt, om de twee meter vakantie-huisjes te gaan bouwen, zoals te Reeuwijk of Loosdrecht.

En dit aan natuurschoon zo rijke gebied, dat met zijn talloze variaties een unicum vormt in ons land, ja zelfs in geheel West-Europa, zou men bij de inpoldering geheel willen vernietigen? Dit zou een onherstelbare fout betekenen, die men later diep zou betreuren en waarvan het nageslacht — dat dan het begrip zoetwatergetijdendelta slechts uit boeken zou kennen — ons later ongetwijfeld zal verwijten, dit te hebben gedaan.

Daarom — dunkt ons — loont het de moeite om na te gaan, welke gebieden het waardevolste zijn, gelet op hun natuurschoon, zodat zij tot blijvend natuurreservaat gemaakt kunnen worden.

Het eerste gebied, dat hier dan onder zou moeten vallen, is dat, wat begrensd wordt door Gat van de Noorderklip, Gat van Honderd en Dertig, de polders Keizersdijk, Gijsbertus en Anna, Mokenpolder, de lijn van het motorgemaal op de Amerplaat

naar de Nieuwe Turfzak en van daar, in een vloeiende lijn naar het meest Westelijke puntje van de Dood, naar het huis van de Dood.

Alvorens we het Buitenkooigat binnenvaren, dat met het Gat van de Sleek, Gat van de Vloeien, Keesjes-Jan en Keesjes Killeke, de hoofdkreek in dit gebied vormt, zien we aan stuurboord één van de schitterendste vergezichten van de Biesbosch, nl. het Gat van de Noorderklip met op de achtergrond de door bomen omgeven hoeves op de Maltha- en de Ganzewei.

Het Kooigat begint zeer smal en eindigt tamelijk breed, hoewel dit laatste gedeelte veel van zijn schoon verloren heeft door de dam, die er in gelegd is en die loopt van de Keizersdijk naar de Biezengors beoosten Honderd en Dertig en waardoor een geweldige stroom ontstaat in het Gat van de Sleek, die de dijk van de Keizersdijk ondermijnt en bovendien een belemmering vormt voor het verkeer.

Varen we het Gat dus binnen, dan vinden we aan beide oevers riet, dat echter al spoedig aan bakboordzijde overgaat in griend. Na enige tijd zien we aan stuurboord een schilderachtige lege keet, omgeven door hoge zware bomen. Hier splitst de kreek zich in tweeën, om na 5 minuten varen weer samen te vloeien. Inmiddels heeft, aan bakboord, een kleine kreek, komende uit de grienden (Hennip), zich er bij gevoegd. Langzamerhand wordt het gat

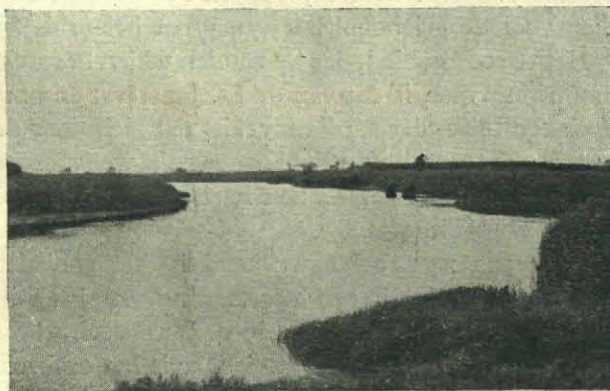

Foto Gastkemper.

Fig. 4. Keesjes Jan Killeke.

nu breder en krijgen we in het midden en langs de kanten opwassen van biesen en riet, die het geheel enigszins breken en hier één van de mooiste gebieden van de Biesbosch doen ontstaan. En ook bij laag water wordt het niets minder schoon. Het is dan een goud-gele vlakte, afgewisseld en begrensd door water en groen.

Enige honderden meters verder zien we nu de lelijke dam en we gaan aan bakboord het Gat van de Sleek in, dat zeer smal en snel stromend is. We vinden hier afwisselend griend en riet en plotseling, als we een hoek om komen, zien we in de verte de aalscholverskolonie van de Keizersdijk, die naakt en wit tegen de hemel afsteekt.

Aan wal stappend, banen we ons met moeite een weg in de richting van de bomen. Al spoedig komen we nu op een meer begaanbaar pad en bereiken we de kolonie. Hier en daar ligt een dode aalscholver en de lucht is er nu niet bepaald lekker te noemen. Links en rechts van de dam, waarop de bomen staan, waar de aalscholvers in nestelen, is een moeras, waarin enige van deze vogels baggeren. Het is inderdaad een interessante bezigheid, de bewoners van deze kolonie gade te slaan. We bezoeken

nog even de vervallen keet in de buurt en als we tenslotte in de boot terug zijn, ontdoen we ons eerst van enige cadeautjes, die we onder de bomen opgelopen hebben en varen weer weg in de richting van de Lange Plaat. Aan bakboord passeren we een gat, dat heel diep de grienden inloopt en komen tenslotte in het Gat van de Vloeien, waar we links afslaan. Aan het einde hiervan vinden we één van de merkwaardigste plekjes in de Biesbosch. Alle stadia komen hier nog voor: water — slik — biezén — riet en griend, zodat hier dan ook veel waterwild verblijf houdt.

Dit gehele gebied heeft boven de Buisjes en de St. Jansplaat als reservaat de voorkeur, omdat er alle stadia voorkomen en, omdat we er, naast een horizontale, ook een verticale getijdenbeweging zouden kunnen handhaven, door het Gat van de Kerk-sloot open te houden. Hierdoor zou het karakteristieke van de Biesbosch bewaard kunnen blijven, nl. de drie vegetaties en een aanhoudende stroming in het Buiten Kooigat, Gat van de Sleek, Gat van de Vloeien en Keesjes-Jan Killeke, (hetgeen bovendien voor de griendcultuur van groot belang is).

Het tweede gebied, dat we zouden willen bespreken als in aanmerking komende voor natuurreserveaat, is dat van de St. Jansplaat en omgeving. Dit deel wordt doorsneden door een bijzonder aardig kreekje, dat zich door de grienden heen kronkelt. Tenslotte komen we tegen de eendenkooi aan, in welks omgeving ook enige reigers zich genesteld hebben. Dit gebied zou heel goed gespaard kunnen blijven, vooral ook omdat het in zo'n uithoek ligt.

Eveneens zeer belangwekkend is het gebied ten Westen van de Lepelaar (Gat van de Zuiderklip), een voortzetting van het hierboven genoemde. Het is nl. het enige stukje echt natuurbos in de Biesbosch, d.w.z. niet in cultuur gebrachte grond als overal elders. Het karakteristieke is het ontbreken van een eigenlijk bodemprofiel. Dit komt, omdat bij vloed alle humus weggevoerd wordt en slechts een dun kleilaagje achterblijft. Het geheel is samengesteld uit een chaos van wilgen met een zeer dichte kruidenbegroeiing.

Als vierde gebied zouden we de Buisjes in aanmerking willen nemen. Een gebied met tamelijk brede, maar ook zeer smalle, dórlopende krekén met talloze aardige doorkijkjes. Ook hier komen weer biezén (hoewel zeer weinig), riet en griend voor.

Gebied No. 5 is dat van het Gat van de Vissen met de Jonge Deen en het Gat van de Binnenieuwesteek met eendenkooi en het Oostelijk deel tegen de Elft aan. Hier vinden we schitterende vergezichten. In het Zuidoosten als een fata morgana: Lage Zwaluwe en naar het Noordoosten het gezicht op het Gat van Van Kampen met de Bol.

De Jonge Deen, samengesteld uit biezén (grotendeels), riet en enkele grienden, vormt een dorado voor het waterwild, hetgeen er dan ook in groten getale voorkomt. Deze Deen maakt een zeer ongerepte indruk. Tussen de biezén en het riet steken hier en daar wilde wilgen uit. In één woord: een jungle. Het Z.W.deel, amper boven water, laat typisch zien, hoe het er na 1421 uitgezien moet hebben, toen later hier en daar de modderplaten boven het wateroppervlak uitkwamen.

Het Gat van de Binnenieuwesteek doet het bijzonder goed bij zonnig weer en laag

water. De plaat tegen de Z.W.oever van de Elft oplopend en op de achtergrond begroeid met riet en wilgen, krioelt van de vogels, aangetrokken door de lokeenden van de eendenkooi. Het geheel trillend in een goud-gele gloed.

Het zal wel duidelijk zijn, dat we een tegenstander zijn van het huidige plan, dat een bijna totale inpoldering wil. Niet alleen echter om natuur-historische redenen, vooral ook om economische (waarop we echter, omdat het niet tot de strekking van dit rapport behoort, niet zullen ingaan).

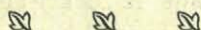
We zullen echter geen verzet aantekenen tegen het aaneenrijgen van de polders: Dood, Turfzak, Kwestieus, Moken, Gijster- en Heenplaat, Lepelaar en Moordplaat. Van het zeer zeker belangrijke gebied bij het Gat van de Zuiderklip zouden we dan afstand kunnen doen, daar het in dat geval een grote sta in de weg zou zijn en het bovendien qua Biesbosch in 't algemeen geen typisch karakter heeft. (Dat wil echter niet zeggen planten-sociologisch onbelangrijk).

Conclusie: *a.* pro — inpoldering van het Noordelijk en Oostelijk gedeelte en aaneenrijgen van de Zuidelijke polders.

b. pro — Plan van Loon. (Plus nog een kunstwerk in het Gat van de Kerksloot).

Tenslotte roep ik van U lezers, kenners van de Brabantse Biesbosch en andere natuurvrienden, de hulp in om te voorkomen, dat onberaden stappen, onder drang van de huidige omstandigheden, worden gedaan. Mocht het blijken, dat op grond van andere belangen, inpoldering plaats moet vinden, laat men dan zorgen, dat de nodige terreinen in hun oorspronkelijke toestand gespaard blijven! Mogen deze regels hiertoe het hunne bijdragen.

F. J. GASTKEMPER JR.

NABLOEI.

Zo in het laatste kwartaal van het jaar bloeien er nog verscheidene planten. Ze doen dat niet royaal en rijk zoals in lente of zomer en sommige kunnen er zelfs wel heel armetierig bij staan, zodat die late bloei uit schoonheidsoogpunt eigenlijk niet veel bijzonders is, maar het verschijnsel zelf is toch wel de moeite waard er wat nader op in te gaan. Als we die late bloeiers het hele jaar door in het oog houden blijkt het, dat we ze niet alle over één kam mogen scheren: er zijn er, die van de zomer of zelfs van de lente af onafgebroken met bloemen prijken — dat zijn de doorbloeiers —, maar er zijn er ook, die een duidelijk begrensde hoofdbloei vroeger in het jaar hebben en na een bloemloos tijdperk, nu opnieuw met bloemen voor de dag komen — dat zijn de nabloeiers.

De doorbloeiers vormen verreweg het grootste contingent, vooral veel composieten zijn daaronder: boerenwormkruid, wilde Bertram, duizendblad, biggenkruid, Thrincia, groen streepzaad, schermhavikskruid, madeliefje, knopkruid, cichorei, korenbloem,